

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1930

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ.Δ της Κ.ρ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

σα τοῦ «Κεντρικοῦ», εἶναι ἀληθινὰ ἠθογραφικά κομμάτια. Ἡ «Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ» καὶ τὸ «Ἀλώνι τρι» εἶναι δύο πίνακες μὲ γνήσιο ἑλληνικό χαρακτήρα καὶ χροῖα, μὲ ζωγραφικό ἀποτέλεσμα. Ἀκόμη τὰ «Λουτρά τῆς Τήνου» καὶ ἡ «Λαϊκὴ ἀγορὰ τῆς Σπάρτης». Ἐπειτα παρουσίασε τόσα ζωντανὰ κεφάλια, φυσιογνωμίες τῆς Ἀττικῆς, σκηνῆς τῆς ποιμενικῆς ζωῆς, ὁρασιότατα ζῶα, στὰ ὁποῖα ὁ κ. Δούκας εἶναι μοναδικὸς μεταξὺ τῶν ζωγράφων μας.

Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Δούκα θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι θυμίζει τοὺς ἐντυπωσιογράφους πού μᾶς δίνουν δυνατὲς σελίδες ἀπὸ τὰς περιηγήσεις τοῦ, πού δὲν μᾶς κουράζουν ποτὲ οἱ ὄγκοι τῶν βιβλίων πού παράγονται ἀπὸ τὸν ἴδιο συγγραφέα καὶ ἔχουν ὅλα τὸ ἴδιο ὄφρος, τὸν ἴδιο τρόπο περιγραφῆς, τὴν ἴδια ψυχροσύνη τοῦ παρατηρητοῦ, ἀλλὰ πού δὲν κουράζουν ποτὲ γιὰτὶ ἀφηγοῦνται ὠραία, καὶ ἔχουν ποικίλα θέματα καὶ γυρίζουν ὁλοένα καὶ πὲ νέους τόπους.

Ὁ κ. Βικάντος.

Ὁ κ. Βικάντος ἐξέδωσε εἰς τὴν αἰθουσαν Στρατηγοπούλου εἰκοσιτέσσαρας μεγάλους πίνακας, συνθέσεις, τοπεῖα, πορτραῖτα. Ἡ νέα αὐτὴ παραγωγή δὲν προσθέτει τίποτε οὔτε στὸ παλαιότερο γνωστὸ ἔργο τοῦ κ. καθηγητοῦ, οὔτε στὴν τέχνη.

Ὁ κ. Φ. Ράκ.

Ὁ γνωστὸς καλλιτέχνης πού εἶχε ἐλκύσει τόση προσοχὴ καὶ ἐνδιαφέρον μὲ τὰ ξυλογλυπτικά του, μὲ τὰ ὁποῖα παρουσιάσθη πὲ δύο ὡς τώρα ἐκθέσεις πρὸ τοῦ κοινοῦ, ἐμφανίζεται πρῶτη φορά πὲ ἐκθεση μὲ γλυπτικὴ παραγωγή.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 7 γυναικεῖο κεφάλι καὶ ὁ χαρακτηρισμένος «Γκροῦμ» εἶναι τὰ καλλίτερά του. Ἀλλὰ στὴν ἐκθεση αὐτὴ εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ θυληθῆ κανεὶς πάλι τὰ ἐξαισία ξυλογλυπτικά καὶ τὰ ἀνάγλυφα τοῦ κ. Ράκ. Μὲ αὐτὰ ὁ καλλιτέχνης ἐδημιούργησε στὴν Ἑλλάδα ἕνα νέο εἶδος, εἰδείξε ἰδιοσυγκρασία καὶ ἱκανότητες ἐξαιρετικῆς, καὶ ἴσως τὴν τάπυ του. Θὰ ἦταν ἀδικία στὸν ἑαυτὸ του ἂν αὐτὴ τὴν ὠραία ἐκδήλωσι μὲ τὰ τῶς ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα τὴν ὑπεβίβαζε στὴν ἄλλη γλυπτικὴ ἐργασία καὶ δὲν μᾶς εἶδνε τὴν ἐξέλιξί τῆς.

Δ. Α. Κ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Φάνη Μιχαλοπούλου: Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς (1757—1798).

Ἔχω τὴν ἀντίληψη, πὲς ὁ καλύτερος, γονιμώτερος καὶ ἀποτελεσματικώτερος τρόπος ἐορτασμοῦ τῆς πρώτης νεοελληνικῆς ἐκατονταετηρίδος, θὰ ἦταν ἡ ἐκδοσις ἂν ὄχι μᾶς ξεκαθαρισμένης Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως (πού εἶναι τόσο δύσκολο ἀκόμη), τοῦλάχιστο διεξοδικῶν μονογραφικῶν ἀπάνου στὴ δράση τῶν σπουδαιότερων πρωτεργατῶν τοῦ μεγάλου κινήματος. Ἰσαμε τώρα πρόσωπα καὶ πράγματα μένου βυθισμένα στὴ σκιά ὕλικὸ ἔχει πολὺ

μαζευτεῖ καὶ τ' Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους εἶναι πλούσια πὲ πολύτιμα ἔγγραφα, καὶ σειρὲς σημαντικώτατες οἰκογενειακῶν, κοινοτικῶν, ἀτομικῶν ἀρχείων ἔχουν ἐκδοθεῖ μὰ οἱ προκαταλήψεις δὲν εἴλειψαν ἀκόμα, ἡ φαρμακερὴ γοητεία μερικῶν παραδόσεων, ἀνθρώπινες ἀδυναμίες πολὺ φυσικῆς, καὶ στὸ κάτω-κάτω ἕνας ἀρκετὰ παρεξηγημένος ἐθνικισμὸς συνετέλεσαν ὥστε νὰ εἶναι πάρα πολὺ ἀραιὲς οἱ προσκείμενες, πού ἀποβλέπουν στὸ κριτικὸ ξεκαθάρισμα καὶ στὸ αὐστηρὸ ζύγισμα τῶν ἱστορικῶν γεγονότων.

Ὁ κ. Φάνης Μιχαλόπουλος μὲ τὸ «Ρήγα» του κάνει μιὰ πρώτη ἀρχή, πού ἀξίζει κάθε προσοχή. Τ' ὄνομα πρῶτα-πρῶτα τοῦ συγγραφέως εἶναι μιὰ ἐγγύηση. Γιὰτὶ ὁ κ. Μιχαλόπουλος, μολονότι δὲν τύπωσε ὡς τώρα (ὅσο ξέρω τοῦλάχιστο) ξεχωριστὰ τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ λογοτεχνικὴ προσπάθεια ἀξιολογώτατη, τὴν «*Angelica*», ἔχει σκαρπάζει ἀπειρη ἐργασία σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ πάνω πὲ ζητήματα καὶ πὲ προβλήματα, πού ἀπαιτοῦν ὄχι μονάχα ἀπέραντη πολυμάθεια, μὰ καὶ ὀξύνοια καὶ αἰσθησι τῆς ἱστορίας ἐξαιρετικῆ. Μ' ὅλα τοῦτα τὰ χαρίσματα εἶναι πλουσιώτατα προικισμένος ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ρήγα». Κατὰ τὴν ἀντίληψί μου, εἶναι γεννημένος ἱστορικός. Γιὰτὶ καὶ ὁ ἱστορικός γεννιέται, δὲν γίνεται. Ἔχει τὴν αἰσθησι τῆς ἱστορίας ἀνεπτυγμένη πὲ μέγιστο βαθμὸ. Μπορεῖ νὰ ἰδεῖ ἀνεμπόδιστα τὸ βάθος κάθε γεγονότος, τὴν αἰτιολογία του, τὴν ἔκτασή του, τὴς συνέπειές του. Κατέχει τὴ ζωντανὴ δραματικὴ ἀντίληψη τῆς ἱστορίας τὴ δύναμη νὰ συνθέτῃ τὴν εὐχέρεια νὰ ξαναζωντανεύει τὸ περιβάλλον, τὴν ἀτμόσφαιρα, τὴς εἰδικῆς συνθήκες κάθε ἐποχῆς τὸν τρόπο νὰ ψυχολογεῖ, ν' ἀνατέμνει τὴν προσωπικότητα, νὰ ξεχωρίζει τὴν κινούμενη ἐπιφάνεια ἀπὸ τὸν σταθερὸ κι' ἀμετάθετο πυθμένα. Πόσο πολύτιμα εἶναι τὰ ἐφόδια αὐτὰ καὶ μὲ πόση ἀρμοδιότητα τὰ ἐχρησιμοποίησεν ὁ συγγραφεὺς, τὸ βλέπει κανεὶς καθαρὰ μὲς στὴς σελίδες τοῦ πρωτομάρτυρος «Ρήγα». Ἡ ἐπιτυχία μάλιστα τοῦ κ. Μιχαλόπουλου γίνεται σημαντικώτερη ὅσο συλλογιέται κανεὶς πόσο ρευστὴ, χαώδης καὶ ἀσαφῆς εἶναι ἡ ἐποχὴ πού ἀνέλαβε νὰ ἐξετάσει, πόσο μέγιστο ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ πόσες δυσκολίες παρουσιάζουν οἱ προεπαναστατικοὶ χρόνοι καὶ οἱ προσωπικότητες τῶν μεγάλων προδρόμων. Μιὰ ἀνάλογη προσπάθεια ἔκαμε ὁ Θεοφανὸς μὲ τοὺς τρεῖς τόμους τοῦ «Κοραῖ» του. Ἀλλ' ὅσο καὶ τὸ ἔργο τοῦτο νὰ εἶναι πολύτιμο, δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἀπλῆς βιογραφίας καὶ δὲν ἀγγίζει οὔτε ἀπὸ μακρὰ τὴν ἱστορικὴ σύνθεση.

Ὁ κ. Μιχαλόπουλος ἐξάντλησε τὴς πηγῆς καὶ τὰ βοηθήματα. Χρησιμοποίησε μ' ὅλη τὴν δυνατὴ εὐρύτητα ὄχι μόνο τὰ καθιερωμένα, ὁπωσδήποτε γνωστὰ καὶ εὐκολομεταχειρίσιμα ἔργα, ὅπως ἡ βιογραφία τοῦ Πετρουαίου, ἡ Νεοελληνικὴ Φιλολογία τοῦ Παπαδοπούλου-Βρεττοῦ, ἡ Νεοελληνικὴ Φιλολογία τοῦ Σάβα, ἡ Ἱστορία τοῦ Πουκαβίλ, τὸ Δοκίμιον τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας τοῦ Κούμα κλπ. κλπ., ἀλλὰ καὶ

πολύ δυσσευετότερα πονήματα, όπως ή συγγραφή του Παλλατίδου «περί της έν Βιέννη Έλληνική; Κοινότητος», του Ι. Α. Καρέλ ή «Ιστορία των νεωτέρων Έλλήνων», του Ντε Κουρναί «Ο Τυρταίος και ο Ρήγας» κλπ. κλπ. Γενικά δέν άφησε κανένα στοιχείο άνεξεμετάλευτο. Κι' είναι άναμφισβήτητο, πώς κατώρθωσε νά μάς δώσει μιά έξαιρετικά συνθετική, ζωντανή και γεμάτη άπό κριτικό νόημα εικόνα της προσωπικότητος του Ρήγα και της εποχής του. Η πρωτοτυπία των παρατηρήσεών του, ή εύρύτης των άπόψεών του, ή γενική συνολική ιστορική του αντίληψη προκαλούν βαθύτατη έντύπωση. Παρουσίασε τό Ρήγα όχι μονάχα ως έμπνευσμένο Έθνεγέρτη, αλλά και ως διαγνούμενο και ως πολιτικό και ως μάρτυρα' τέλος δ' ως άπόστολο της βαλκανικής όμοσπονδίας, του συνδέτημου των λαών του Αίμου, που μόνοι αυτός μπορεί νά σώσει τή δυστυχισμένη και πολυβασανισμένη τούτη χερσόνησο άπό τόν κίνδυνο μελλοντικών καταστροφών.

Ι.Μ.Π.

Χ. 'Αλεξίου: «Ψίθυροι». (Με πρόλογο του Τυμφορητοῦ).

Δ. Γολέμη: «Γκρεμισμένες ψυχές».

Διό άκόμη «ποιητικές» συλλογές' ή μιά, οι «Ψίθυροι», πρωτάρη, ή άλλη, ποιητή που παρουσίασε ήδη άρκετή εργασία. Στενοχωριόμαιο που γράφω για τόν κ. 'Αλεξίου ότι είναι πρωτάρης, μολονότι τή λέξη αυτή, έμεις οι κριτικοί, τή μεταχειριζόμαστε, πάντα σχεδόν, για έλαφροντικό. Στενοχωριόμαιο μάλιστα νά κάνω, άφοῦ όλα στη συλλογή του φωνάζουν πώς είναι πρωτάρης: θέματα, τόπος, μορφή, σύνθεση, έλλειψη του μοναδικού εκείνου και άναντικαταστάτου στοιχείου που κάνει τόν ποιητή, τόν καλλιτέχνη έν γένει, και που λέγεται προσωπικότης. 'Αλλά τό κακό δέν είναι άγίατρευτο' πρωτάρηδες είναι συνήθως οι νέοι, μολονότι υπάρχουν και μερικοί που μένουν πρωτάρηδες σ' όλη τους τή ζωή. "Ας έλπίσουμε ότι δέν θά είναι άπ' αυτούς ο κ. 'Αλεξίου.

Τά περισσότερα θέματα στους «Ψίθυρους» (εί νεμοντέ τίτλος, άκόμη για νέο ρομαντικό!) είναι, φυσικά, έρωτικά. Οι καημένες οι γυναίκες, έκτός άπ' τ' άλλα, έχουν και τό άτύχημα νά έμπνέουν πολλά και άσχημα ποιήματα, τόσο δυσανάλογα με τή χάρη τους και τήν όμορφιά τους (γιατί φαντάζομαι πώς δέν υπήρξε ποτέ Μοῦσα άχαρη και άσχημη). Στόν κ. 'Αλεξίου, ιδιαίτέρως, ή Μοῦσα του κ' οι Μοῦσες του (δέν πιστεύω νά τό θεωρήσει αυτό ως επέμβαση στην ιδιωτική του ζωή) έχουν έμπνεύσει μερικά όχι πολύ περίφημα ποιήματα. Είναι περιπαθής, περιπαθέστατος έραστής: αλλά δέν έξωτερικεύει με άρκετή χάρη και κομψότητα τήν περιπάθειά του. "Απειροι ποιηταί, άπό τόν 'Ανακρέοντα ως τόν μελίφωνο γάλλο Παρνύ, έχουν έκφράσει τήν έπιθυμία νά είναι άλλος τό πασουμάκι της άγαπημένης του για νά τόν πατά τό άβρό της ποδαράκι, άλλος λουλουδι για νά τόν μαδά (όσο για μάδημα, δέν είναι

άνάγκη νά είναι λουλουδι), άλλος καθρέφτης για νά καθρεφτίσει τό γλυκό της προσωπάκι, άλλος διάφορα άλλα πράγματα ακόμα πιο in-times' ο κ. 'Αλεξίου θά ήθελε νά είναι τό φόρεμα της καλής του :

... Τό φόρεμά σου νά μουννα :
νά σουντυνα, καλή μου,
τό λαξευμένο σου κορμί,
νά χόρταινα άπ' τή γλύκα του
ως ότου κι' ή ζωή μου
σβυώταν σιμά σου μιά στιγμή.

"Αν δέν είναι περιπάθεια αυτό, τότε δέν ξέρω τί είναι. "Ισως τούτο έδω : «Και νά θυμάμαι πώς τά μεγάλα γαλανά μάτια της έγέμισαν μ' άθάνατο φως τήν ψυχή μου, και μ' έμαθαν τέλος νά κλαίγω άπό έρωτα».

Τέτοιους στίχους καλό θάταν νά διάβριζε συχνότερα ο κ. 'Αλεξίου' ίσως τότε νάπαινε όλοτελα νά γράφη «ποιήματα»' μάλιστα έγραφε, άσφαλώς, ο τόπος των θά ήταν βαθύτερος, ποιητικότερος, άπ' τόνο των σημερινών του «Ψιθύρων».

* * *

"Ο κ. Γολέμης έχει μερικές καλές στιγμές' έχει μερικές διαθέσεις που πάνε νά μοιάσουν με ποιητικές' μάλιστα τήν διάθεσή του τήν πνίγει κάποια ροπή στη ρητορεία, έμφυτη, άγίατρευτη, που δίνει ένα κοινό και πεζολογικό τόνο στην ποίησή του :

"Ολα, ζωή, μου τάχεις διωρισμένα :
σά φεύγουν άπό σέ ν' αλλάζουνε μορφή
νά γίνονται συντρίμματα παληά, λησιμονημένα.
στάχτη, άρχαία εύρήματα.
καπνοί, άτμοί...

"Απ' τά συντρίμματα
της περασμένης μου ζωής,
ένα σωρό σκιές στο νοῦ μου φτερουγίζουν
και μου θυμίζουν μύριες σκέψεις μυστικές
και τήν ταλαίπωρη ψυχή μου βασανίζουν.

Παρ' όλη, έντούτης, τήν έκφραστική αυτή άδυναμία, αισθάνεται κανείς στην ποίηση του κ. Γολέμη μιά πώς νά τήν πω; λανθάνουσα έξωτερικότητα, έναν κόσμο ψυχικό που βγάξει ένα δικό του ήχο, άπλετο, άτεχνο, που δέν μόρσεσε νά μεστώσει, μάλιστα γνήσιο ως τόσο. Στούς στίχους του μαντεύει κανείς μιά πονεμένη ψυχή, που δέν έχει όμως τό δώρο - τό θελο δώρο νά κάνει τόν πόνο της άρμονία. Μάλιστα αυτή ή μετουσίωση, αυτή ή άλχημεία είναι άκριβώς ή ποίηση, τό μεγάλο μυστικό της. Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γιάννη Κ. Κορδάτου : «Η Έπανάσταση της Θεσσαλομαγνητικής στό 1821». Έκδ. Πινδάρου Α. Παπαγεωργιάδου. Δρ. 30.

Σοφίας Μ. Γεδεών : «Παιδομετρία και Παιδαγωγική Στατιστική» (Έναρκτηριον μάθημα εις τους έν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνών ματεκπιδευομένους δημοδιδασκάλους).

Παναγ. Ν. 'Αντύπα : «Η μνήμη και ή έν